

# OBSAH.

Předmluva . . . . .

Strana  
VII—IX

## Kniha první.

*Tanec v zemích českých z doby nejstarší až do začátku věku XIV.*

- Kapitola první.** Slovancké názvy v době nejstarší (ples, tanec) a zprávy o hudbě i tanci u Slovanů. Úvod (1). Jazykozpyt o názvu tanec a ples. Gotské „plinsjan“ a slovancké „plesati“ (2). Hudba a zpěv u Slovanů. Ermenicus Augiensis o Slovanu tančícím (3). Vyobrazení hudby a tance na freskách chrámových v Kyjevě (4) . . . . . 1—4
- Kapitola druhá.** Dohady o nejstarším způsobu tančení. Dohady, že nejstarší způsob tančení shoduje se s dětskými hrami do kola, doprovázenými posunem a zpěvem (4—5). Vyobrazení tance kolového z r. 1550 (5). Hry dětí slovanckých. Lidové hry obřadné. Tance kolové u Slovanů (6—7) . . . . . 4—7
- Kapitola třetí.** Pohanské tance obřadné, jejich záповědi od církve a zkazky o neposlušných tanečnických zakletých. Tance pohanské a tance u prvňích křesťanů (7—8). Západoevropské církevní záповědi tanců na hřbitovech a v kostelích (8). Tance v nábožných hrách divadelních (8). Církevní záповědi tance u Slovanů (9). Pověsti středověké o tanečnických na hřbitově zakletých o vánočních svátcích od kněze (9—10). Podobná zkazka slovancká (10). České pověry o trestech tanečnicků v čas zapověděný (10—11). Záповědi tanců svatojanských (11) a pohřebních (11—12). Záповědi staročeské (12—13) . . . . . 7—13
- Kapitola čtvrtá.** Zprávy nejstarších letopisců českých o tanci. Kosmova zpráva o tanci roku 1092 (13). Synodální řád z r. 1267 o tancích se židy (13). Zprávy Petra Žitavského o tancích v Čechách ve stol. XIII. a XIV. (14). Tance řemeslnické (řezníci a kožišníci) v Praze r. 1308 (14—15) . . . . . 13—15
- Kapitola pátá.** Tanec za vlády rytířského mravu. Žertěři. Způsob tančení (15—16). Tance lidu západoevropského (16). Tanec Rüdewanz (16). Petr Žitavský, František Pražský a Stitný touží na novotu tanců u Čechů ve věku XIV. (17—18). Žertěři, smiechovalové baví lid při slavnostech hudbou a tancem (18—19) . . . . . 15—19

## Kniha druhá.

## Tanec ve století XIV. a XV.

Strana

- Kapitola první.** Hudební nástroje a hudebníci. Názvoslovi staročeské. Hudec. Pištec (21—22). Bubeník. Trubač (22). Hudebníci v Čechách ve věku XIV. (23). Hudební nástroje: Kobza (23—25). Húslé (25—26). Lučec, kolovratec (26—27). Ručnice, křídlo (27—28). Loutna (28—29). Kviterna. Bardún. Rota. Rybeka (29). Zaltář, slavník (30). Viola. Pišťaly (31). Šalmaje, floitna (32). Dudy, kozice (32—33). Kór. Trúba (33). Bubny (34—35). Zvonky. Skrovadnice. Strmen. Varhany (36). Guillaume de Machant o hudbě na dvoře Karla IV. (36—38) . 20—38
- Kapitola druhá.** Tanec u Čechů ve věku XIV. a jeho záliba u světských i u duchovních. Tance při slavnostech. Taneční mistři v Praze za věku XIV. (39). Tance v krémách (39—42). Pokuty tanečníků hříšných (42—43). Záliba duchovních v tančení (43—44) . 39—44
- Kapitola třetí.** Mravokárci Milič, Waldhauser, Štítný, Hus, Rokycana, Jan z Příbramě, Koranda, Chelčický proti tanci. Tanečníkům nedovoleno podávat Tělo Páně (44—49) . 44—49
- Kapitola čtvrtá.** Tanec sv. Víta a tanec smrti. Pověry a pověsti o tanci sv. Víta (49—50). Právody ztřeštěné tanečnic proti „černé smrti“ (50—51). Odkud název? (52). Tanec Modestův a svatojanský (52). Mýlné dohady bájeslovné o tanci sv. Víta a Svantovíta (53). Tarantismus (53). Svatovítský tanec v Čechách (53—54). Posavadní právody tanečniců na pouť v Epternachu. Tance v přítomnosti biskupové v městech dalmatských (54). Jak vznikl „tanec smrti“ (54—56). Maccaberovy tance s kostlivcem na hřbitově. Tanec Maccaberův (56). „Tanec Machabejských“ (57). Holbeinův „Tanec smrti“ (57). Staročeské zkazky o tanci smrti (57). České vydání Holbeinových rytin od Jiřího Melantricha z Aventinu s připojenými obrázky, očištěnými z původních, posud zachovaných dřevorezů Melantrichových v Museu království českého (57—60) . 49—60
- Kapitola pátá.** Tanec selský, lidový. Posměšky o tanci selském, bujném, nemírném. Marnotratnost při oděvu k tanci (61). Tanec selský podle popisu rýmovníka staročeského (62). Český tanec venkovský pod lipou podle líčení Boh. Hasišteinského z Lobkovic (63) . 60—63
- Kapitola šestá.** Tanec panský. Tanec při turnajích (63). Způsob tance panského a jeho vyobrazení (64—66). Shoda Wolgemutovy rytiny tanečnicků s nástěnnou malbou panského tance na Žvikově, tak zv. „svatebního průvodu pánů ze Svamberka“ (67—70). Výjevy při tančení zábavě pánů staročeských (70—74). Ohrady k tančování, tancování na sloupech. Tance na Hradě Pražském (75) . 63—75
- Kapitola sedmá.** Tanec ve zbroji (mečový) a pochodňový. Tance mečové ve starověku a středověku. Mečové tance cechu nožířského v Norimberce (76). Cechovní tance chasy soukenické v Chebu (76—77). Tance šermířské (78). Mečový a pochodňový tanec pánů českých v Kolíně vedením Lva z Rožmitála (78—79). Tanec mečový ve Vratislavi r. 1620 (79). Staročeské názvy „tanec ve zbroji“, „tanečník zbrojní“ (79). Tance mečové při masopustních zábavách lidových jinde i v Čechách (80). Způsoby tance pochodňového (80). Fantastické dohady o jeho významu bájeslovném (80—81). Tanec pochodňový při svatebních obřadech na královském dvoře v Berlíně (81—82). Tance pochodňové v Čechách, na dvoře krále Vladislava r. 1477 (82—83) . 76—83

## Kniha třetí.

## Tance ve věku XVI. a v první polovině věku XVII.

- Kapitola první a druhá.** Mravokárci touží na tance. Vyčítky mravokárců cizích (84). Proti tanci brojí Letopisy Trojanské, Řehoř Hrubý z Jelení, Adam Šturm z Hranice (85), Adam Klement Pízeňský, Havel Žalanský (86), Jan Robínek Pražský, Nathanael Vodňanský, Bartoloměj Javorský, Boleslavský (87), Kirmezer (88). Trestry žen tancechtivých v pekle (89). Marné výmluvy tanečníků (89—90). Stesky Otty z Werdmillera, Václava Dobřenského, Jana Mladšího Flaxia z Čenkova, v Lamentaci země moravské, v divadelní hře o Werwasovi a Lupusovi (91—93). Rozjímání Jana Thadea Mezeříčského o tanci (93—95). Trestry neposlušných tanečníků a tanečnic. Tomáš Placalius Pražský o trestu nemírného tance (96). Kněz Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi zastává se tance a nezapovídá ho v čas vhodný podle zprávy Tannerovy (97—98) . . . . . 84—98
- Kapitola třetí.** Jednota českobratrská proti tanci. Zápovědi tance v rádech českobratrských (98—99). Kázání českobratrské proti tanci ve sborníku, zakoupeném r. 1893 do Musea království českého (99). Co jest tanec? (100). O původu tance. Tahanec, tanec (101). Tance za starověku (102—103). Smí křesťan tancovati? (104). Potupa tance (105). Zápovědi tance u křesťanů (106). List šlechticů staro-české o tanci (107). Co je tanec? (108). Tanec lidový neslušný (109). Literární-historické zprávy o tomto českobratrském traktátu o tanci (110) . . . . . 98—110
- Kapitola čtvrtá.** Spis Šimona Lomnického z Budče o tanci, vydaný r. 1597. Vzácnost této knihy (110). Její charakteristika, plný název a věnovací list Petrovi Vokovi z Rožmberka (111—113). Úvodní rýmování o nezpůsobném tanci lidovém (114—116). Přehled obsahu (116). Co je tanec? (117). Dábelský původ tance (118). Trestry tanečníků (119). Tance v neděli a svátky (120). Lidový tanec „hrách a kroupy“, jak se tančil, jaký byl popěvek při něm (121). Trestry piskačů a tanečníků (122). Lomnický kárá ženy vyšnořené k tanci (123). Pýcha ženská bývala prý trestána (124). O nošení cizích vlasů z pýchy (125—126). Potupa tanečníků (127). Proti sukním ocasatým (s vlečkami) při tanci (128). Pekelná muka tanečníků (129). Kristus v tanci posmíván (130). Náfek tanečníků v pekle (131). Výstražné rozprávky o trestech tanečníků (132—133). „Předák“ v tanci (134). Roucho nádherné při tanci (134—135). Jak tanečníci hřeší proti desateru přikázání (136—137). Tanec hříchem smrtelným (138). Jak dále břeší tanečníci (139—140). Kdo se dívá na tanec, hřeší (141). Výmluvy tanečníků (142). Domluva pannám (143). Kdy tanec dovolen (144). Tance počestné (145). Jak má pobožný tančiti (146). Souhrn výčitek proti tanci (147). Doslov a omluva Lomnického (147—149) . . . . . 110—149
- Kapitola pátá.** Tob. Mouřenina spis o lícidle tancechtivých panen a paní z r. 1594. Jeho vzácnost literární-historická (150). Plný název a úvod (151). Odkud lícidlo pochází (151—153). Kterak se lícidlo užívá (153—154). Co lícidlo působí (154—156). Proč lícidlo dobré jest (156). Které lícidlo nejlepší bývá (156—160) . . . . . 150—160
- Kapitola šestá.** Sněmovní i jiné zápovědi tance. Řád sněmovní v Brně r. 1526 proti tancům (161). Řád sněmovní v Čechách r. 1566 proti tančení (161). Zápovědi venkovanům po Čechách a na Moravě ve stol. XVI. a na zač. stol. XVII. (162—163) . . . . . 160—163



- Kapitola sedmá.* Kde se tancovalo. Tance na návsích a na náměstí, kolem stromu, kolem máje (163—165). Obrada k tancování. Dům tanečný (165). Tance na radnici (165—166). Poplatek „tanečné“ (166) 163—166
- Kapitola osmá.* Kdy se tancovalo. Tance v neděli a ve svátek (166—167). Výčitky kněžstva (168). Rvačky při taneční zábavě v neděli a ve svátek (168—169). Zákazy tanců v neděli v Praze ve druhé polovině věku XVI. (170). Tance masopustní, májové, obžinkové, na pouť a na trzích (171). Tance posvícenské a svatební, dlouho trvající (172—173) . . . . . 166—173
- Kapitola devátá.* Způsob tančení. Druhy tance podle Sim. Valecia: ženský, mužský, městský, sedlský, lidí urozených tanec, tanec smíšený (173—174). Dva druhy tance podle obrázkův i zpráv staročeských (174—175). Předtanečník, skopec, předák (176—177). Tančení kolem (178—179). Tanec žebráků (179). Tanec selský (180). Panna, která při tanci košíčkem dávala a vybírala si při volbě tanečnicků, potrestána (181—182). Tanec přerušovaný klekáním po modlitbě opět pokračuje (182—183). Tanec umělé, tanečníci potulní, kočující (183—185) . . . 173—185
- Kapitola desátá.* Lidové tance. Zpráva Dačického o tanci „kotek“, podnes znám v Čechách, na Moravě, ve Slezsku i na Slovensku (185—187). Tance točivé a honivé zapovídaný ve Slezsku r. 1551 v řidech města Krnova (188). Tanec „ovad“. Zápověď tance točivého ve Vratislavi r. 1583 a v zemském zřízení Horno-lužickém (189). Tanec honivý, u Poláků tehdejších „goniony“ (190). Tanec „cénar“ (záuer) ve Slezsku a v Polsku (190—191). Tance „hrách a kroupy“, vrták, vrtěná (191). Tance v krémě staročeské (192). Vyobrazení tance selského při slavnosti střelbě r. 1573 (193). Tance svatojanské a jejich vyobrazení (194—195) . . . . . 185—195
- Kapitola jedenáctá.* Tance modní, vlaské, ballety. Tance modní zanášeny do Čech (195—196). Tance modní ve Slezsku v XVI. století: tanec „Zwölfmonatstanz“, „umrlec“ (Todtentanz), tanec polský, kaprioleový, točivý, cénar, předtanec, holubec, „Schmoller“ (196). Obliba tanců vlaských u nás. Tance vlaské v Plzni r. 1555 (197—198). Tanec „gagliarda“ a „pasomezy“ u nás oblíben (198—199). Lékář Guarinoni líčí tance modní v Praze za Rudolfa II. (199—200). Chvála vlaských tanečnicků (200). Kniha Ces. Negri z r. 1604 o tancích vlaských, chovaná v univerzitní knihovně pražské, bývalý majetek dvorského úředníka v Praze na začátku věku XVII., a vyobrazení tanců v ní (201 až 202). Ballety: 1. historické, 2. mythologické, 3. poetické. Maršálek Bassompierre o balletu v Praze r. 1604. Francouzský ballet (202). Zápisy kardinála Arnošta hrab. Harracha o balletech v Praze i po venkově, v Řečici. Ballety v Praze pořádané ve stol. XVII. od generála Corone (203) . . . . . 195—203
- Kapitola dvanáctá.* Staročeská pověst o tanci, vzbuzeném neodolatelnou hudbou kouzelnou, a pověsti přibuzné slátkou nynější lidové zkazky o Švandovi dudákovi. Studie Boltova o pohádce o nuceném tanci v trní (204). Německou skladbu s touto látkou od Dietricha Albrechta upravil pro česku r. 1604 Tob. Mouřenín Litomyšlský a vydal tiskem (204). Poměr originalu německého a staročeského vydání Mouřenínovy „Historie kratochvilné o jednom sedlském pacholku, kterak u sedláka za tři groše sloužil a o poběhlém židu“ (205). Otisk této historie ze staročeského vydání (205—217). Varianty pověsti o kouzelném nástroji hudebním, jenž vábil k tanci, a pověsti o Švandovi (217—218).

Cizí pověst o hudeci, jenž hrál na šibenici sboru ďábelskému z r. 1649 a příbuzné pověsti staročeské (219—220). Rulíkovy a Krolmusovy zprávy o dudákovi Švandovi (221). Krolmusova zpráva o dudákovi, jenž nesměl děkovati sboru pekejných tanečníků „Zaplát Pán Bůh“ (222). Jak. Malého pověst o Švandovi dudákovi v nynější podobě a její zpracování od Tyla v „Strakonickém dudáku“ (222) . . . . . 204—222

**Kapitola třináctá.** Zkazky o tancích čarodějnic, přišera a o tancích ďábelských. Žalanského výklad o nočních tancích čarodějnic (223). Přiznání lidí čarodějných, že k těmto tancům zalé-  
tali (224). Skutečné schůzky lidí čarodějných k nočním tancům (225).  
Tance nastrojené ďábelskou mocí (225). Trest nevěrné panny o tanci  
svatebním (226) . . . . . 223—226

**Kapitola čtrnáctá.** Lidové zkazky o tančícím slunci. Pověsti  
lidové, že slunce o vánocích a velikonočních podle vzoru pozemšťanů  
radosti si poskočí a výklady tohoto domnělého tance, prosté i učené  
v latinské dissertaci . . . . . 226—228

**Kapitola patnáctá.** Tanec v lidových úslovích, pořekadlech  
a hádankách staročeských . . . . . 229—231

**Kapitola šestnáctá.** O hudbě a hudebnících. Studie Dra. O. Ho-  
stinského o světských písních lidí českého v XVI. stol. (231). Chvála  
hudby (231). Hudba při vychování děvčet zbytečnosti (232). Planet-  
níci a lékaři staročestí o hudbě (233). Účinky hudby (234). Zastave-  
níčka (235). Kapela pánů z Rožmberka a její řady (236). Instruční  
pozouněskému sboru v Starém Městě Pražském r. 1595 (236—237).  
Řady povětivého pořádku muzikářského na Starém Městě Pražském  
r. 1677 (237—239). Kapela císaře Rudolfa II. v Praze (239). Hudební  
nástroje staročeské za věku XVI. (240). Loutna (241). Kytara (242).  
Družstvo pro pěstování umělé hudby v Praze (collegium musicum)  
r. 1616 a jeho stanovy (242) . . . . . 231—242

#### Kniha čtvrtá.

*Tance v druhé polovici věku XVII. až do nové doby.*

**Kapitola první.** Mravokárci brojí proti tančení. Cizí knihy  
proti tanci (242). Kazatelé Barner, Náchodský, Tábořský, Veselý a  
Kolindr proti tanci (242—243). „Calanisirování“ ženám podle kazatele  
Grubera. Písníčky proti tanci (246). Satirické rýmování Jiřího Vol-  
ného o tanci (246). K. Rossignoli, Kolman Hendl, J. Kleklar a K.  
Račín o hříšnosti tance (246—247). Zpráva Balbínova o sošce Panny  
Marie na Sv. Hoře v čase tance masopustního (248). Vyčetky Vojtěcha  
Martinida a Šteyera (248). A. Koniáš a Klugar o trestech tanečníků  
(249). Rozjímání Alexia de Segala o hříšnosti tance (249—250). Hana  
tance u Beckovského (250—251). Tance v neděli, o pouti, posvícení,  
o masopustě podle zpráv u Šteyera, Jana Mauricia Martini, u Fa-  
bricia, u J. Steidla a Nitsche (251). První tancovala prý Eva v ráji.  
Moravská pověst o tom (252). Varovný hlas Fel. Kadlinského (252) . 242—252

**Kapitola druhá.** Zápovědi tanečů. Zákaz tance r. 1659 na sněmu.  
Zápovědi tanců v rádech městských i venkovských (253). Zápovědi  
tance duchovním (253—254). Zákony o zábavách tanečních za věku  
XVIII. . . . . 253—254

**Kapitola třetí.** Tance modní za věku XVII. a XVIII. Výklad vše-  
obecný o tancích oblíbených za věku XVII. a XVIII. (254—255).



Heslo „A la mode“ zdomácnělo u Čechů (255—256). Bilovského zpráva o uvedených modních tancích a jejich figurách v Čechách s názvy zkomolenými: sarabandas, currantas, tracanar, boreas, gagliardo, francouzské a španělské tance, kapirole, reverentias, repressi, passady, spazady, recazady, floretty, bontady, cadenzae, retirady, volti, pravady (256—257). „Tanců mistrové“ (257—258). Vyučování tancem (258). Koniášova zpráva o tancích sarabande a courante (258). Francouzské minue (minety) u nás (259). Moda podivná při tanci (259) . 254—259

**Kapitola čtvrtá.** Cech mistrů tanečních v Praze v XVIII. věku. Taneční mistrové vůbec. „Skočootačníci“ (tanečníci). Cechovní řády mistrů tanečních v Praze z r. 1788. Jeho členové řemeslníci, nejvíce ševci. Tančili ballety a tyto tance s jmény německými a francouzskými, znetvořenými: „Winkelseegen; Pražský marionett; Paspje vandri, sardini, spanier, burgund, lafrans, anšu; Menuet damar, menuett dekol, pastorell, madlot fransé lašurs; Schwerdtttanz, Schwerttobia,“ francouzské, švábské a selské tance. Čeho bylo potřeba k dosažení mistrovství (261). Tance prý důležité pro tehdejší řemeslníky (262). Akademický mistr taneční (263). Štěpánkova hra divadelní o panu Šidlovi, mistru tanečním. Tancovati „vymetov“ (263). Taneční mistři v letech třicátých a čtyřicátých v Praze, jejich skladby a vzájemná horlivost i fevnivost (263—266) . . . . . 260—266

**Kapitola pátá.** Lidové tance za věku XVII. a v první polovici věku XVIII. Tance hanácké. Dačického popis, jak lid i měšťané se bavili při tanci (266—267). Honiti kota, karytona (267). Český tanec do kola. Tance svatojanské (268). Tance a obyčejy při slavnosti májové ve věku XVIII. podle popisu Jana Jeníka rytíře z Bratic (268—270). Chození s králem (270). Masopustní tance řeznické a při tom zábavy s koží (270). Tanec řetězový a ovčácký r. 1750 (270—271). Ustanovení o tancích svatebních v artikulech společenstva muzikantův a družbů v Čáslavi r. 1725 (271—272). Rvačky při tanci (272). Len a konopí při masopustním tanci (273). Obliba tanců hanáckých („hanakisch“). „Hanácké“ svatby při dvorských zábavách o masopustě. „Hanácké“ opery a jejich skladatelé (273—274). Bilovského zpráva o tanci hanáckém (274) . . . . . 266—275

**Kapitola šestá.** Tance při slavnostech korunovačních r. 1791 a 1792. Slavnost venkovská v Ovenci. Tance selské (275—276). Posměšná skladba o této slavnosti (277—278). Korunovační bály (278—279) . . . . . 275—279

**Kapitola sedmá.** Bály a reduty vestol. XVIII. a v první polovici věku XIX. Bály masopustní v semináři svatováclavském (279). Bály společenské („societét-bály“). Jejich uzavřenost (280—281). Bály privátní (281). Tance tehdejší: polonaise, gavotta, eccossaise, galopp, mazurka, contredanse, cotillon, quadrille, ländler, steirisch, valčík (282). Dvorní reskript z r. 1758 proti tancům v Čechách. Menuet, rejdovák na panských plesích (283—284). Básně a epigramy o zábavách tanečních (284—285). Tance na Barvířce (Žofinském ostrově) (285). Na společenském bále na Žofině (286—287). Ples domácí. V pražské redutě (287—288). Bály panské, měšťanské a obecné. Plesy umělecké (289—290). Umělecký bál „v přestrojení“ (291—292). Bál výboru kupectva na Hradě Pražském (292—293). Plesy ostrostřelecké (294). Listky tanečního pořádku plesu uměleckého (295—298). Z bálů v letech čtyřicátých (298). Reduty u Vusínů (299). Zábava na redutách (300). Štesky na reduty neveselé (301). České merendy (302—303).

Bály kandidátů veškerých práv a bály dobročinné (304—305). Bály  
dětské (306) . . . . . 279—306

**Kapitola osmá.** „České bály“ a jejich význam. Význam českých  
bálů při šíření českého jazyka v společenském životě po městech  
českých (306—308). Zárodek českých bálů v Kajetanakém domě.  
Přípravy Tylovy k prvnímu českému bálu. Posměváčkové (308). Na  
prvním bále českém r. 1840 (309—310). Nadšení z tohoto bálu (310 až  
311). Přípravy k druhému bálu (312). Na druhém bále českém (313).  
Třetí bál (314—316). Bálové „Pomněnky“ (317—318). Vlastnění na  
bálech (318—319). Český bál r. 1843 (320). Český bál v Plzni r. 1844  
(321). České besedy (322). Tyl o „českém“ bále r. 1848 (323). Slo-  
vanské bály ve Vídni (324—328). Besedy ve Vídni (329). „Národní  
tance“ na Slovensku (330). Merendy studentské (331). Linkův český  
salonní tanec „Beseda“ (331—332). R. Tyršové vzpomínka na první  
Šibřinky Sokola pražského (332—334) . . . . . 306—334

**Kapitola devátá.** Polka. Zprávy o vynalezení polky. Anna Chadimová-  
Slezáková v Kostelci n. L. (334—335). Odchýlný Douchův výklad  
o původu polky (338). O „národní“ hudebně taneční k polce (339).  
Polka ve Vídni, v Paříži, v Miláně (340). Srezněvskij o polce. Polka  
v Petrohradě (341), v Londýně, v Kalkutě (342). Rozmanité druhy  
polky (343). Výklady cizí o polce (346) . . . . . 334—346

**Kapitola desátá.** Národní tance v Čechách, na Moravě, ve  
Slezsku a na Slovensku. Tance národní (346). Žerty z tanců  
venkovských (347). Lidové tance v Čechách (348—362). Tance na  
Moravě (363—371). Tance ve Slezsku (371—372). Tance na Slovensku  
(372—377). Tance národní v nynější době (377—378) . . . . . 346—378

**Kapitola jedenáctá.** Paběrky o hudbě. Muzika nejlahodnější na sedm  
louten. Platy hudebníků (378). Záliba Čechů v hudbě. Zastaveníčka  
(379—380). Hudba při východě děvčat (380). Hudba lidová: dudy,  
kolovrátek, cymbál (380). Dudácký koncert v Praze r. 1769 (381).  
Harmonika r. 1787 v Praze (382). Hudba „školních pomocníků“. Čáry  
při muzice (383) . . . . . 378—383

**Kapitola dvanáctá.** Mravokárci proti tančení v nové době.  
Moderní mravokárci proti tančení (383—385). Tanec hříšný a nezdравý  
(386). O masopustě (387). Básně mravokárné (388). Satira o tanci  
r. 1894 (389—391) . . . . . 378—391

## Seznam vyobrazení.

- Č. 1. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Staroruští hudeci a tanečníci. Fre-  
sková malba chrámová v Kyjevě z XI. věku . . . . . 3
- č. 2. B. Havlíčková, Kolový tanec severanů. Z knihy Olaa Magna, vydané  
v Římě r. 1550 . . . . . 5
- č. 3. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Hudec a tanečníci za vlády romantismu  
rytířského. Z rukopisu knih. v Abbeville . . . . . 17
- č. 4. B. Havlíčková, Tanec za vlády romantismu rytířského. Z rukopisu Ma-  
nessova . . . . . 18
- č. 5. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Žena hrající na kobzu. Z Velisl. bible . . . . . 23
- č. 6. Týž, Hoch s kobzou. Z Velisl. bible . . . . . 23



|                                                                                                                                 | Strana |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
| č. 7. Týž, Anděl hrající na kobzu. Z Pass. Kunhut. . . . .                                                                      | 24     |
| č. 8. Týž, Žena hrající na housle. Z Velisl. bible . . . . .                                                                    | 24     |
| č. 9. Týž, Anděl hraje na housle. Z nást. malby na Karlově Týně . . . . .                                                       | 25     |
| č. 10. Týž, Anděl hraje na lučec. Z nást. malby tamtéž . . . . .                                                                | 27     |
| č. 11. Týž, Žena hrající. Z rukop. Mittelalt. Hausbuch . . . . .                                                                | 27     |
| č. 12.—13. Týž, Hudba andělská. Nást. malba na Karlově Týně . . . . .                                                           | 28     |
| č. 14. Týž, Anděl hrající na rybečku. Z Pass. Kunh. . . . .                                                                     | 29     |
| č. 15. Týž, Žena se žaltářem. Z Velisl. bible . . . . .                                                                         | 29     |
| č. 16. Týž, David hrající. Z rukop. kapit. knih. svatovítské . . . . .                                                          | 30     |
| č. 17. Týž, Ze Zrcadla lidského spasení. Ruk. Musea král. č. . . . .                                                            | 30     |
| č. 18.—19. Týž, Hudci ve Velislavově bibli . . . . .                                                                            | 31     |
| č. 20.—21. Týž, Hudba andělská v Passion. Kunhutině . . . . .                                                                   | 32     |
| č. 22. Týž, Bronzová figurka šaška dudáka. Z Neuberka. sbírek v Praze . . . . .                                                 | 33     |
| č. 23. B. Kutina, Dudák staročeský. Z kanc. husitského r. 1480 . . . . .                                                        | 33     |
| č. 24. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Dudák staročeský. V rukop. univ. knih. pražské . . . . .                                    | 34     |
| č. 25. Lad. Peprný, Dudák slovenský v kanc. senickém . . . . .                                                                  | 34     |
| č. 26. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Anděl hrající. Nást. malba na Karlově Týně . . . . .                                        | 34     |
| č. 27. Týž, Hudec ve Velisl. bibli . . . . .                                                                                    | 34     |
| č. 28. Týž, Anděl s troubou. Z Velisl. bible . . . . .                                                                          | 35     |
| č. 29. Týž, Trubači. Z Velisl. bible . . . . .                                                                                  | 35     |
| č. 30. Týž, Anděl s troubou. Nást. malba na Karlově Týně . . . . .                                                              | 35     |
| č. 31. Týž, Trubač. Z Kutnohorské bible . . . . .                                                                               | 36     |
| č. 32. Hudci v Liber viaticus. Rukop. v knih. Musea král. českého. (Snímek fotografický.) . . . . .                             | 36     |
| č. 33. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Žena bubnující. Z Kutnoh. bible . . . . .                                                   | 37     |
| č. 34. Týž, Sv. Cecilie v kapli sv. Kříže na Karlově Týně . . . . .                                                             | 37     |
| č. 35. Týž, Žena hrající. Z Kutnoh. bible . . . . .                                                                             | 37     |
| č. 36. Madlenka Wanklová, Hudebníci v Olomoucké bibli z r. 1417 . . . . .                                                       | 38     |
| č. 37. B. Havlíčková, Tanec sv. Víta v Epternachu. Rytina P. Breughela . . . . .                                                | 51     |
| č. 38. B. Havlíčková, Tanec smrti. Dřevořezba z r. 1500 . . . . .                                                               | 55     |
| č. 39.—44. Dřevořezby z českého vydání Holbeinova Tance smrti od Melantricha r. 1563. . . . .                                   | 59—60  |
| č. 45. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Výjev z panské zábavy taneční. Z rytiny M. Zasingera . . . . .                              | 64     |
| č. 46. Týž, Panský tanec v západní Evropě ve stol. XV. Z rytiny Israela v. Meckenen . . . . .                                   | 65     |
| č. 47. Týž, Potrestání tanečníci středověčerní. Z rytiny M. Wolgemuta . . . . .                                                 | 67     |
| č. 48. Týž, Tanečníci při hodokvasu knížecím. Z rytiny Grüningerovy . . . . .                                                   | 67     |
| č. 49. Panský tanec na Zvíkově, upravený od P. Maixnera . . . . .                                                               | 68     |
| č. 50. B. Havlíčková, Lid vítá tancem vítěze. Z Kutnoh. bible . . . . .                                                         | 69     |
| č. 51. P. Maixner, Panský tanec. Nástěnná malba na Zvíkově před opravou od téhož umělce . . . . .                               | 71—73  |
| č. 52. B. Havlíčková, Tanec mečový a s obrúčemi. Z vyd. Olaa Magna . . . . .                                                    | 77     |
| č. 53. B. Havlíčková, Tanec mečový. Tamtéž . . . . .                                                                            | 77     |
| č. 54. B. Havlíčková, Věrné vyobrazení západoevrop. tance pochodňového z r. 1463. Z malby na dřevě v Tournay v Belgii . . . . . | 81     |
| č. 55. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Šimon Lomnický z Budče r. 1594 . . . . .                                                    | 112    |
| č. 56. Šimon Lomnický z Budče r. 1614. Otisk z původ. štočku staročeského . . . . .                                             | 113    |
| č. 57. B. Havlíčková, Tanec lidový o májové slavnosti v záp. Evropě. Z rukop. v Nár. bibl. v Paříži . . . . .                   | 164    |
| č. 58. B. Havlíčková, Tanec lidový ve Francii. Dřevoryt v knize Livre d'heures . . . . .                                        | 165    |
| č. 59. B. Havlíčková, Tanec na venkovské slavnosti francouzské. Z knihy Sandrin ou verd galant . . . . .                        | 165    |



|              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |         |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| č. 60.       | Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Tančící šlechtic. Z Jodoci Amani Charta lusoria r. 1588                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 177     |
| č. 61.       | Týž, Tanec kolem zlatého telete. Z knihy Lomnického o tanci r. 1597                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 177     |
| č. 62.       | B. Havlíčková, Tanec kolem zlatého telete. Z bible vyd. v Praze r. 1570                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 179     |
| č. 63.       | B. Havlíčková, Tanec kolem zlatého telete. Z bible Melantrichovy                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 181     |
| č. 64.       | B. Havlíčková, Tanec šašků. Z rukop. v Oxfordě                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 183     |
| č. 65.       | V. Král ryt. z Dobrévody, Tanečníci. Z rukop. Mittelalt. Hausbuch                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 184     |
| č. 66.       | Týž, Tanec o prsten. Rytina Israela v. Meckenen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 185     |
| č. 67.       | Týž, Tanečníci. Rytina Israela v. Meckenen                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 186     |
| č. 68.       | Týž, Selský tanec německý. Rytina A. Dürera                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 188     |
| č. 69.       | Týž, Tančící sedlák. Z Jodoci Amani Charta lusoria r. 1588                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 189     |
| č. 70.       | Týž, Tanec šaška se ženou. Z karty Germ. Musea                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 189     |
| č. 71.       | B. Havlíčková, Tanec lidový v krémě. Nást. malba v Basileji                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 190     |
| č. 72.       | Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Hra a tanec v krémě staročeské. Z traktátu Pán rady, vyd. r. 1515                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 192     |
| č. 73.       | Týž, Selský tanec při slavnostní stělbě ve Cvikově r. 1573. Z pamětní rytiny souvěké                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 193     |
| č. 74.       | B. Havlíčková, Tanec kolem ohně. Z knihy Olaa Magna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 194     |
| č. 75.       | B. Havlíčková, Tanec „galliarde“. Z knihy J. Tabourota, Orchésographie, r. 1588                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 199     |
| č. 76.       | B. Havlíčková, Tanec měšťanský v Gdańsku. Z knihy o kroji tamějším, vyd. r. 1601                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 200     |
| č. 77.       | Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Staročeská panna vyšňořená k tanci. Z Paprockého spisu Panna, vyd. r. 1602                                                                                                                                                                                                                                                                               | 201     |
| č. 78.—85.   | Návodky k tancům vlaským. Z knihy Cesare Negri, Nuove inventioni di balli, vyd. v Miláně r. 1604. (Exemplář univ. knih. pr.)                                                                                                                                                                                                                                                          | 207—210 |
| č. 86.       | B. Havlíčková, Tanec duchů. Z knihy Olaa Magna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 224     |
| č. 87.       | Lad. Peprný, Hudci v kancionalu senickém z r. 1692                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 241     |
| č. 88.       | M. Wanklová, Hudci v kancionalu senickém                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | 241     |
| č. 89.       | Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Tanec na svatbě staročeské. Z titul. listu knížky „Smlouvy svatební“                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 257     |
| č. 90.       | Týž, Taneční mistr. Rytina Weigelova z r. 1699                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 260     |
| č. 91.—93.   | Lad. Peprný, Tančící mládež. Z kancionalu senického                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 272—273 |
| č. 94.       | Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Tančící párek. Z ryt. české stol. XVII.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | 273     |
| č. 95.       | Obžinkový vůz panství strakonického při korunovací r. 1836, rytina ve sbírce kustoda F. A. Borovského                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 280     |
| č. 96.       | B. Havlíčková, Bálové šaty na sklonku věku XVIII. Z Almanachu Götting.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 282     |
| č. 97.       | B. Havlíčková, Přípravy na bál. Rytina z r. 1806                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | 283     |
| č. 98.       | B. Havlíčková, Tanec. Rytina v Alman. Götting. r. 1801                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 284     |
| č. 99.       | B. Havlíčková, Schottisch. Rytina ve sbírce „Le Bon Genre“                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 285     |
| č. 100.      | B. Havlíčková, Tanec. Rytina od Debucourta                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 286     |
| č. 101.      | Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Tanec měšťanský o masopustě. Z českého komickeho práni k novému roku l. 1837                                                                                                                                                                                                                                                                             | 289     |
| č. 102.      | B. Havlíčková, Společenský ples v Praze v letech třicátých. Z časop. Erinnerungen                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 290     |
| č. 103.—116. | Listky tanečního pořádku k I. a II. plesu uměleckému v Praze r. 1844—1845, kreslené od umělců tehdejších: B. Havránek, Walzer; K. Svoboda, Menuette, Mazur, Polka; A. Wiesner, Galopp; Kvido Manes a B. Havránek, Galopp; Müller, Polonaise; Koruna, Cottillon; B. Havránek, Quadrille; A. Wiesner, Quadrille; A. Lhota, Vignetta; Vacek, Menuett; K. Svoboda, Mazur; Bergmann, Polka | 295—298 |
| č. 117.      | Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Ples r. 1845 při slavnostním zahájení státní dráhy v Praze v sálech Hradu Pražského. Podle litogr. programu této slavnosti.                                                                                                                                                                                                                              | 303     |

|                                                                                                                                                         |         |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| č. 118. A. Gareis, Český bál na Žofině po letech šedesátých . . . . .                                                                                   | 304     |
| č. 119. Český salonní tanec Beseda od K. Linka. Z obálky, vyd. r. 1863 . . . . .                                                                        | 329     |
| č. 120.—121. Vstupenky k Šibfinkám Sokola Pražského z r. 1865—1882. Z Památníku, vyd. na oslavu dvacetiletého trvání Sokola Pražského r. 1883 . . . . . | 336—337 |
| č. 122. P. Maixner, Polka. (Akwarel, maj. čís. rady p. B. Bondyho.) . . . . .                                                                           | 341     |
| č. 123. Jos. Mukařovský, Josef Neruda, skladatel první polky . . . . .                                                                                  | 344     |
| č. 124. J. Koula, Tanec sedlácká. Terrakotové sousoší Slováků z okolí lanžhotského na zámku Miloticích u Kyjova . . . . .                               | 345     |
| č. 125. Titulní list Rittersberkovy sbírky českých národních písní, vyd. v Praze r. 1825 . . . . .                                                      | 352     |
| č. 126. P. Maixner, Tanec hulán. (Akwarel, maj. čís. rady B. Bondyho.) . . . . .                                                                        | 353     |
| č. 127. P. Maixner, Skočná. Majetek téhož . . . . .                                                                                                     | 360     |
| č. 128. P. Maixner, Tanec obkročák (kovář) . . . . .                                                                                                    | 361     |
| č. 129. Vojt. Král ryt. z Dobrévody, Tanec na uvítanou císaře Františka I. r. 1883 . . . . .                                                            | 362     |
| č. 130. A. Liebscher, Moravská národní píseň. . . . .                                                                                                   | 368     |
| č. 131. A. Liebscher, Královničky na Národním divadle v Praze r. 1889 . . . . .                                                                         | 369     |
| č. 132. Král s majítkem (Královničky). Z návodu od L. Bakešové 1891 . . . . .                                                                           | 373     |
| č. 133. Zaděj, dudáčku. Ilustrace J. Manesa . . . . .                                                                                                   | 378     |
| č. 134. Em. Salomona sv. pána z Friedbbergu-Mírohorského, Kočující umělec s kolovratem . . . . .                                                        | 377     |
| č. 135. Skupina hudeců z Velké vsi na Uherskohradištsku na lidovém koncertu v Brně r. 1892. Fotografie J. L. Šichana v Brně . . . . .                   | 384     |
| č. 136. Hudeci a tanečníci z Velké vsi na Uherskohradištsku na lidovém koncertě v Brně r. 1892. Fotografie J. L. Šichana v Brně . . . . .               | 385     |

## OPRAVY.

Str. 30. řádek 18. shora čti: jmenován „šalát“ nebo „šalát deseti stran“ . . . — Str. 31. řádek 5. shora čti místo čísla vyobr. 23. správně 27. a v následujícím řádku místo č. 22. správně 26. — Str. 231. číslo poznámky 4. patří k 1. řádku zdola. — Str. 286. řádek 7. shora čti číslo poznámky 15. místo 13. — Str. 295. řádek 1. zdola čti pořádku místo pořádku. — Str. 349. řádek 5. shora při názvu Erbenových písní oprav letopočet: 1864. — Dodatek. Str. 199. Mouřeninský tanec, o němž vypravuje Martin Kuthen ze Šprinsberka při líčení slavností na počest Ferdinanda I. r. 1558, je patrně cizí tanec Morisca, o němž viz podrobně Böhme, Gesch. d. d. Tänzes, I. 132—134.